

вищої освіти є нагальна необхідність підвищення рівня їх залученості до забезпечення безпеки як здобувачів вищої освіти, так і всіх співробітників ЗВО, а також розв'язання проблеми підвищення ефективності протидії злочинності в освітянському середовищі, оскільки це завдання не може бути вирішене силами однієї лише поліції. Для досягнення подібних партнерських відносин, поліція повинна глибше інтегруватися в діяльність закладів вищої освіти і зміцнити свою легітимність на основі узгоджених дій і поліпшення якості послуг, що надаються.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379). URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

2. Порядок реалізації експериментального проекту “Спеціаліст із безпеки в освітньому середовищі”. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2023 р. № 867. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2023-п#Text>

УДК 343.98

Дар'я БАРБАШ

*здобувачка вищої освіти третього освітньо-наукового рівня
(доктор філософії з Права) Національного аерокосмічного університету
імені М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна
e-mail: d.barbash@khai.edu, ORCID: 0000-0001-7814-9620*

АТАКИ НА ЕНЕРГОСИСТЕМУ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ: УКРАЇНА ТА СВІТ

Анотація: Тези присвячені явищу атак на енергосистему в призмі відкритої збройної агресії зі сторони Російської Федерації проти України. Одночасно автор звертається до прикладів застосування вказаних атак під час інших збройних конфліктів у світі. Попри не винятковість у сучасній історії тождесних вчинених Російською Федерацією дій, характер атак на українську енергосистему відносить їх до категорії чистого терору.

Ключові слова: критична інфраструктура, енергосистема, терор, геноцид

ATTACKS ON THE ENERGY SYSTEM DURING ARMED CONFLICTS: UKRAINE AND THE WORLD

Abstract: The thesis is devoted to the phenomenon of attacks on the energy system in the context of the Russian Federation's open armed aggression against Ukraine. At the same time, the author refers to examples of the use of these attacks during other armed conflicts in the world. Despite the fact that similar actions committed by the Russian Federation are not exceptional in modern history, the nature of the attacks on the Ukrainian energy system places them in the category of pure terror.

Keywords: critical infrastructure, energy system, terror, genocide.

Всупереч тому, що поняття «критичної інфраструктури» є досить новим для сучасного українського законодавства, воно регулюється цілим переліком нормативно-правових актів, до яких входить, зокрема, Закони України «Про критичну інфраструктуру», «Про національну безпеку України», Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про невідкладні заходи з нейтралізації загроз енергетичній безпеці України та посилення захисту критичної інфраструктури», «Про удосконалення заходів забезпечення захисту об'єктів критичної інфраструктури» та інш. Порядок-же віднесення об'єктів до критичної інфраструктури закріплений у Постанові Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. №1109 «Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури».

Відповідно до вказаного порядку, до секторів критичної інфраструктури входить Паливно-енергетичний сектор, до якого своєю чергою відноситься підсектор «електро-енергетика». Типом основних послуг для означеного підсектору є: виробництво електричної енергії, забезпечення функціонування ринку електричної енергії, організація купівлі-продажу електричної енергії на ринку, управління системами передачі та енергопостачання та розподіл електричної енергії [1]. Таким чином об'єкти національної енергосистеми віднесені Постановою Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. №1109 до об'єктів критичної інфраструктури.

Протягом періоду відкритої збройної агресії зі сторони Російської Федерації, Україна зазнала значних пошкоджень саме енергосистеми внаслідок масованих ракетних обстрілів. Так, згідно з інформацією Офісу Генерального прокурора України «Збільшилася кількість атак ворога по об'єктах критичної інфраструктури. З жовтня по грудень 2022 року 70% ударів було саме по енергосистемі. Це підтверджує той факт, що ворог завдавав ударів та чинив ці злочини свідомо. Плюс вони збільшили не лише кількість, а й масштаби територій» [2].

Розглядаючи явище атак енергосистеми під час збройних конфліктів, слід зазначити, що такі прецеденти відомі всесвітній історії повсякчас. Так, під час Першої світової війни радянська енергосистема була об'єктом нападів Німеччини після втрати оперативної ініціативи під Сталінградом. Також на початковому етапі Корейської війни Сполучені Штати здійснювали атаки проти енергосистеми Північної Кореї з метою змусити її сісти за стіл переговорів. Під час війни у В'єтнамі електроенергія була ключовою ціллю операцій «Роллінг Тандер» і «Лайнбекер I і II» [3, с. 5-6].

НАТО ж здійснювало атаки на електроенергетичні трансформаторні підстанції Союзної Республіки Югославії під час компанії «Союзні сили» у 1999 році. У Остаточному звіті Прокурора Комітету, створеного для розгляду

кампанії НАТО з бомбардування Союзної Республіки Югославії виправдано вказані дії наступним чином: «З намічених електроенергетичних трансформаторних підстанцій одна трансформаторна підстанція подавала електроенергію в координаційну мережу протиповітряної оборони, а інша постачала електроенергію в оперативний центр північного сектора. Обидва ці об'єкти були ключовими елементами управління інтегрованою системою ППО Союзної Республіки Югославії» [4]

Відтак, дії Російської Федерації з атак української енергосистеми не є винятковими та новими для історії військових конфліктів. Разом з тим, масовий характер таких атак та невибірковість у їх здійсненні ще з 2022 року засуджуються світовою спільнотою, зокрема, Президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляйен у своєму зверненні до ЗМІ з приводу української кризи в Брюсселі (Бельгія, 28 вересня 2022 р.) назвала цілеспрямовані атаки Російської Федерації на цивільну інфраструктуру з чіткою метою відрізати чоловіків, жінок, дітей від води, електрики та опалення з наближенням зими - актами чистого терору. Одночасно в Офісі Генерального прокурора України розглядають вказані атаки як складову злочину геноциду [2], відтак вони будуть покладені в доказову базу для доведення вчинення Російською Федерацією геноциду українського народу задля притягнення до відповідальності Президента РФ та вищого керівництва країни-агресора.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. №1109 «Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури». Редакція від 11.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07.11.23)
2. Юрій Белоусов: Атаки ворога на критичну інфраструктуру ми розглядаємо як складову злочину геноциду. Офіс Генерального прокурора України. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/yurii-bjelousov-ataki-voroga-na-kriticnu-infrastrukturu-mi-rozglyadajemo-yak-skladovu-zlocinu-genocidu> (дата звернення: 07.11.23)
3. Crawford, J.W. "The law of noncombatant immunity and the targeting of national electrical power systems." *The Fletcher Forum of World Affairs* 21, no. 2 (1997): 101–119. URL: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA312110.pdf> (дата звернення: 07.11.23)
4. Final Report to the Prosecutor by the Committee Established to Review the NATO Bombing Campaign Against the Federal Republic of Yugoslavia. International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. URL: <https://www.icty.org/en/press/final-report-prosecutor-committee-established-review-nato-bombing-campaign-against-federal> (дата звернення: 07.11.23)